

Mr Zoran ĐURĐEVIĆ,
Kriminalističko-policijska akademija

UDK: 343. (457. 1)
Primljeno: 17. aprila 2008. god.

KRIMINALITET NASILJA – SERIJSKA UBISTVA

Nasilje i ubistva predstavljaju najteži oblik negacije prava. Prateći tu, po autoru nespornu činjenicu, u prvom delu rada objašnjeni su termini koji se najčešće koriste za određenje većeg broja ubistava izvršenih od strane jednog učinioca (serijski ubica, masovni ubica). Pored toga, radi sticanja uvida u bogatstvo termina kojim se označavaju pojedina ubistva, dat je njihov kratak pregled u zavisnosti od toga ko je učinilac a ko žrtva. U drugom delu rada, koga čine dve celine, ukazano je na objektivnu ugroženost od krivičnih dela nasilja, a pre svega ubistava i to serijskih. Prvu od navedene dve celine čine rezultati istraživanja, ko su najpoznatije serijske ubice na području Evrope, kako u dalekoj prošlosti tako i u skorašnjoj istoriji. Druga celina predstavlja kratku analizu krivičnih dela ubistava izvršenih na području Republike Srbije i Beograda u periodu od 2001. do 2005. godine. Na kraju, u zaključcima rada, kao preduslov za uspešnu prevenciju krivičnih dela nasilja definisan je princip: Jasno ispoljena i zakonski definisana saradnja svih segmenata društva zasnovana na partnerstvu i podeli odgovornosti osnova je za prevenciju nasilja.

Ključne reči: kriminalitet nasilja, ubistva, serijska ubistva, prevencija.

Uvod

Nasilje predstavlja najteži oblik negacije prava, a ubistvo najteži oblik nasilja. Nesporna je činjenica da je nasilje uvek postojalo i da će, na žalost, uvek i postojati. Međutim, trend pada svih oblika nasilja, naročito onih najtežih na čijem prvom mestu su ubistva, zadatak su i test za svako društvo.

Procene Svetske zdravstvene organizacija (The World Health Organization –WHO) ukazuju da svake godine oko 1,6 miliona ljudi izgubi život kao žrtve

nasilja¹. Nasilje se nalazi među vodećim (glavnim) uzrocima smrti ljudi između 15 i 44 godine, a ono što posebno treba da zabrine je porast nasilja među mladima.² Na listi uzroka, zbog čega mladi Englezi između 15 i 24 godine traže prijem u bolnicu, fizički napad je drugi. Skoro pola školske populacije između 10 i 14 godina doživi nasilje u školi.³ Ovi podaci i kontinuiran trend rasta nasilja zahtevaju njegovu multidisciplinarnu analizu.

Osnovna karakteristika nasilja, pored povrede i pretnje da će se povrediti život i telo je strah. Upravo strah od kriminaliteta u najvećoj meri se zasniva na strahu od nasilja.

Lucien M. smatra da svako sistemsko istraživanje, pre izrade bilo kakvog projekta, mora podrazumevati opis, bar kvalitativan a ako je moguće i kvantitativan konstitutivnih elemenata celine koja se želi razumeti.⁴

Multidisciplinarna analiza uzroka nasilja, kriminalizacije i viktimizacije je osnov za adekvatnu pravnu i društvenu reakciju. Uzroci nasilja su mnogobrojni, često nejasni i nepredvidivi kao i sam čovek. Teško je razumljivo preterano, ekstremno nasilje. Centralni nervni sistem čoveka je složen a, mehanizmi kontrole ponašanja nepouzdati. Postavlja se pitanje, da li je glavni mehanizam kontrole nasilja individualni (mehanizmi autokontrole) ili društveni, proistekao iz tradicije, običaja ili pisanog prava? Međutim, nesporna je činjenica da od razumevanja porekla ljudske agresivnosti, odnosno njegovih uzroka i uslova zavisi i borba protiv nasilja ili kako to prof. dr Đorđe Ignjatović ističe, koreni nasilja su jedan od najvažnijih predmeta istraživanja nasilničkog kriminaliteta.⁵

Stephen Jones ističe da nasilje i slike nasilja prožimaju svaki deo života počev od njegovog početka.⁶

Imajući u vidu enigmu nasilja koju čini priroda čoveka, Mauricio Villardi se pita: Posедуje li čovek „kutije” slika nasilja u glavi, gde ga neguje, kultiviše, napaja, meša i sa uživanjem usmerava i projektuje na druge, ne bi li na kraju bolje (ne)prepoznao samog sebe?⁷

Tokom istorije menjali su se kako oblici tako i načini reakcije društva na nasilje. Na različite akte nasilja društvo različito reaguje. Isto tako, ni svi akti nasilja nisu na isti način određeni kaznenim pravom. Od inkriminisanih delikata nasilja ubistvo je najteži delikt, a svakako pojava serijskih ubistava među njima predstavlja ne samo najteži i za društvo najopasniji oblik nasilja već i pojavu koja posebno zabrinjava svako društvo. Razlozi za zabrinutost s jedne strane se nalaze, u povećanju broja ovih ubistava, koja usput najčešće prate razni oblici seksualnog i fizičkog zlostavljanja. S druge strane zabrinutost podstiče i profil ličnosti njihovih učinilaca, a naročito postojanje uzroka i uslova u društvu koji utiču na formiranje takve strukture ličnosti.

¹ Svetska zdravstvena organizacija nasilje je definisala kao namernu upotrebu fizičke sile ili snage, bilo kao pretnju ili stvarnu upotrebu, protiv sebe, druge osobe, grupe ili zajednice koja rezultira ili je jako verovatno da će rezultirati povredom, smrću, psihološkom štetom ili ometanjem u razvoju.

² World Health Organization: *World report violence and health*, 2002, p. 5.

³ Podaci izneti na konferenciji „Prevencija nasilja” održanoj u martu 2002. godine u Londonu.

⁴ Lucien M.: *Une analyse multiple de la notion de violence (Chapitre 1-Définitions de la violence)*.-In; Actes du colloque „La Violence du biologique au social”, Association Francaise de Science Systmes Cyberntiques, Cognitifs et Techhniques, Paris, 2000, p. 1.

⁵ Ignjatović Đ.: *Kriminologija*. Beograd: Dosije, 2007, str. 144.

⁶ Jones S.: *Understanding violent crime*. Buckingham, Philadelphia: Open University Press, 2000, p. XIII.

⁷ Villardi M.: *Neka razmišljanja o pojmu nasilja*, 1996.

Kada posmatramo nasilje i ubistva u ratu, vidimo da se danas više niko ne usuđuje da nas podseti na ideje o večnom miru, koju je među prvima zastupao Emanuel Kant. U intervalima od po dvadeset godina, njegovo „der des der“ pratio je neki drugi, još krvaviji rat. Rat se pojavljuje kao najzlokobniji primer organizovanog kolektivnog nasilja. A sa svakim novim, nasilje je sve izraženije i brutalnije.

Genocid predstavlja najgrublji oblik negacije prava na opstanak neke nacionalne, etničke, rasne ili verske grupe. Svakako, najveći genocid izvršili su nacisti, pre i u toku drugog svetskog rata, za vreme Holokausta (1933-1945), kada je od strane nacističke ubijeno 11 miliona ljudi. Glavna meta su bili jevreji, kojih je u Holokaustu ubijeno približno šest miliona, uključujući i 1,5 miliona dece. Ovakav postupak nacisti su nazivali „Savršeno rešenje jevrejskog pitanja”⁸ Pored jevreja žrtve Holokausta bili su poljaci, romi, homoseksualci i komunisti. Rat sam po sebi, ma koliko mi to želeli da prihvatimo ili negiramo, predstavlja simbol nasilja i negaciju prava.

Pojmovno određenje serijskih ubistava

Radnja osnovnog oblika ili običnog krivičnog dela ubistva sastoji se u lišenju života drugog lica (član 113). Pored običnog ubistva u našem Krivičnom zakoniku kao posebna krivična dela inkriminsana su: teško ubistvo (član 114), ubistvo na mah (član 115), ubistvo deteta pri porođaju (član 116), lišenje života iz samilosti (član 117) i nehatno lišenje života (član 118). Predmet naše analize nisu krivičnopravna obeležja svakog od navedenih krivičnih dela, predmet rada su višestruka, serijska ubistva, gde svako od navedenih može biti segment te serije.

Zaštitni objekt ali i objekt napada kod ovih krivičnih dela je čovek i njegov život. Život čoveka je neprikosnoven a načelo neprikosновенosti je ustavno načelo. Krivičnopravna zaštita životu se pruža od trenutka početka života do trenutka smrti. Relevantan trenutak za početak života uzima se početak porođaja, bez obzira da li se on vrši prirodnim putem ili carskim rezom (hiruškom intervencijom). Za postojanje objekta radnje bitno je da je dete živo rođeno, bez obzira na njegovo trenutno zdravstveno stanje i sposobnost za život. Sposobnost za život nije relevantna za krivičnopravnu zaštitu.⁹ Između radnje i posledice mora postojati uročna veza. Kod nas je prihvaćena teorija condicio sine qua non, odnosno teorija ekvivalencije.

Prilikom određenja pojmova kojim se označava veći broj ubistava, koja mogu biti različita, kao kriterijumi i konstitutivni elementi koriste se: način i mesto izvršenja na osnovu koga se veći broj ubistava povezuje u jednu seriju; protok vremena među njima i psihološko stanje učinioca.

Tako u nauci i praksi možemo sresti pojmove: serijski ubica i masovni ubica. Pored ova dva pojma, u literaturi na engleskom jeziku može se sresti i pojam „spree killer”. Ovaj termin se teško može prevesti na naš jezik. Zapravo, radi se o vrsti višestrukog ubice koji ubistva vrši u kratkom vremenskom periodu i pod uticajem istog psihomotornog stanja. Učinioc ne bira svoje žrtve, žrtve postaju sva lica koja se nađu na putu kretanja ovakvog učinioca. Učinioc ubija svakog na koga naiđe. Ova vrsta višestrukih ubistava naročito je karakteristična za SAD.¹⁰

⁸ „Final Solution of the Jewish Question”, <http://www.wikipedia.org>.

⁹ Stojanović Z.: *Komentar krivičnog zakonika*. Beograd: Službeni glasnik, 2006, str. 321.

¹⁰ Na žalost takav primer registrovan je i kod nas u julu 2007. kada je Nikola Radosavljević devet ubio i dva lica ranio u selu Jabukovcu kod Negotina.

Terminima „serijska ubistva” i „serijski ubica” definiše se ista kriminalna pojava sa različitim polaznih osnova. Od navedena dva termina čak se više koristi termin „serijski ubica”, koji je za svoju polaznu osnovu i centar svog razmatranja uzeo autora dela, čime je sasvim opravdano akcenat stavljen na uzroke koji dovode do većeg broja ubistava, a koji egzistiraju u i oko učinioca.

Kada se kaže serijski ubica, samo po sebi se nameće pitanje, šta čini jednog ubicu serijskim ubicom, o kom broj ubistava se radi, da li pored broja postoje i drugi kriterijumi, koji se moraju zadovoljiti da bi se neki učinilac ubistva nazvao serijskim ubicom? Pored toga, isto tako može se postaviti i pitanje protoka vremena među izvršenim ubistvima.

Nastanak termina „serijski ubica”, u literaturi najčešće se povezuje sa dvojicom agenata FBI, Roberta Resslera i dr Roberta D. Keppela, sedamdesetih godina prošlog veka. Samim nastankom termina nastali su i različiti stavovi vezani za njega i njegovu određenost. Međutim, to nije predstavljalo prepreku da se sredinom te dekade kao žargon u velikoj meri koristi, naročito prilikom opisivanja ubistava izvršenih od strane Teda Bundya¹¹ i Davida Berkowitza.

Serijski ubica je učinilac koji izvrši tri ili više ubistava u dužem periodu sa određenom pauzom među njima. Period između ubistava čini se „normalan” i po ničemu različit od ponašanja drugih ljudi. Takvo stanje Hervey Cleckley i Robert Hare nazivaju „mask of sanity”¹².

Masovni ubica, s druge strane, je učinilac koji izvrši ubistva četiri ili više lica u toku jednog događaja i na jednom mestu (lokaciji).¹³ Značenje stanja njihovog uma i utvrđivanje okidača njihove radnje često je u oblasti špekulacija nego naučno verifikovanih činjenica. Masovne ubice koje budu uhvaćene najčešće tvrde da se jasno ne sećaju događaja.

Spree killer je učinilac koji izvrši tri ili više ubistava na različitim lokacijama u vremenskom periodu od nekoliko sati do nekoliko dana.¹⁴ Za razliku od serijskih ubica, između pojedinih ubistava ovaj ubica se ne vraća u stanje „normalnog” ponašanja, ubistva su posledica jednog psihološkog okvira, odnosno psihomotoričkog stanja. Učestalost ubistava u kratkom vremenskom periodu i isti psihološki okvir su njihova osnovna obeležja i karakteristike po kojima se oni razlikuju od serijskih ubica. Za razliku od masovnog, on ubistva ne vrši na jednom mestu u toku jednog događaja, njegova ubistva se dešavaju na različitim mestima i u različito vreme, bez obzira što je ono relativno kratko (od nekoliko sati do nekoliko dana).

Ann W Burgess kao jedan od kriterijuma za razlikovanje navedenih oblika višestrukih ubistava koristi vremenski period koji protekne između ubistava.¹⁵ U engleskom jeziku ovaj period se označava kao „cooling-off period”, što bi na naš jezik, uzimajući u obzir konkretnu svrhu, moglo biti prevedeno kao „period mirovanja”. Kada je u pitanju spree killer vremenska razlika kako smo već naveli postoji, što je i logično ako on ubistva vrši na nekoliko lokacija, međutim psihološki

¹¹ O ovom serijskom ubici napisano je nekoliko knjiga, među kojima je: Michaud, G.S.-Aynesworth, H.: *The Only Living Witness* (The true story of serial sex killer Ted Bundy), Authorling press, 1999.

¹² Privid, maska „normalnosti” ili zdravog razuma, odnosno maskirano „normalno stanje”.

¹³ Hickey E.: *Encyclopedia of Murder & Violent Crime*. Thousand Oaks-et.all.: Sage Publications, 2003, p. 296.

¹⁴ Ibid, p. 414.

¹⁵ Douglas J.-Burgess W.A.-Burgess G.A.-Ressler K.R.: *Crime Classification Manual (A Standard Investigating Classifying Violent Crimes)*. San Francisco: Jossey-Bass, 2006, p.437.

okvir stvoren u svesti učinioca usled kojeg on i vrši ubistva ne nestaje, on traje sve vreme kao posledica istih uzroka. Upravo zbog toga ovaj period ne traje dugo, već se kreće od nekoliko sati do nekoliko dana. Njihova, intenzivna kriminalna angažovanost najčešće se završava njihovim lišenjem slobode ili ubistvom. Kada uzmemo u obzir ove činjenice, sam po sebi nameće se zaključak, da kod spree killera, za razliku od serijskih ubica, ne postoji „cooling-off period” ili period mirovanja, jer „cooling-off period” ne označava samo vremenski period među ubistvima, već i period između dva psihološka okvira usled čijeg postojanja je došlo do ubistava. Ovaj period kod serijskih ubica je različit u odnosu na početak i kraj te serije ubistava. Obično je on duži na početku, kada može biti od nekoliko dana do nekoliko godina. Njegova dužina, u najvećem broju slučajeva, se smanjuje dužinom serije, odnosno brojem izvršenih ubistava. Primera radi, Jeffrey Dahmer serijski ubica iz Milvokija, drugo ubistvo je izvršio devet godina posle prvog, a poslednjih osam žrtava ubio je za sedam meseci.¹⁶ Svakako, pored navedenog za detaljnije razlikovanje konkretnih obrazaca pojedinih učinilaca višestrukih ubistava treba uzeti u obzir veći broj indikatora načina izvršenja.¹⁷

Posebni termini koji se koriste za pojedine vrste ubistva

Ubistvo je posledica konflikta (stvarnog, zamišljenog) dve strane, učinioca i žrtve. U odnosu na činjenicu, ko su strane u konfliktu, odnosno ko je žrtva ili učinilac ovog krivičnog dela u literaturi se mogu sresti i posebni nazivi za ubistva koja su izvršena od ovih lica.

Neki od tih termina, koji se mogu sresti u literaturi a koje treba imati u vidu prilikom istraživanja ubistava su:¹⁸ filicide; patricide i matricide; prolicide; infanticide; fraticide i sororicide; regicide; tyrannicide; homicide; genocide; thrill killing i gendecide.

Terminom „filicide” označava se delo, kada jedan od roditelja (otac ili majka) ubije svoje dete (sina ili ćerku). Ovaj termin potiče od latinske reči „*filius*” što znači „sin”. Učinilac ovog krivičnog dela na našem jezičkom području poznat je kao „deteubica”.

Termin „filicide” je opšti pojam, koji u zavisnosti od starosti deteta i obuhvata nekoliko preciznije određenih termina. Terminom „*neonaticide*” označava se ubistvo novorođenčeta u prvih 24 časa njegovog života, a „*infanticide*” ubistva deteta starog između 24 časa i 5 godina. Pored toga, u literaturi se koriste i termini „*early filicide*” i „*late filicide*”. Terminom „*early filicide*” označavaju se ubistva deteta starog od 5 do 18 godina. Drugim terminom, „*late filicide*” označavaju se ubistva odraslog deteta, koje je starije od 18 godina. Pored navedenih, možemo sresti i termin „*feticide*” koji se koristi kao poseban naziv za ubistvo fetusa, i to ne samo u teoriji već i u praksi.¹⁹

¹⁶ <http://wikipedia/serial killer/>.

¹⁷ Videti Rachel B.: *Crime analysis and crime mapping*. London: SAGE Publications, Inc., 2005, p. 141-164.

¹⁸ Hickey E.: *Encyclopedia of Murder & Violent Crime*. Thousand Oaks-et.all.: Sage Publications, 2003; Douglas J.-Burgess W.A.-Burgess G.A.-Ressler K.R.: *Crime Classification Manual (A Standard Investigating Classifying Violent Crimes)*. San Francisco: Jossey-Bass, 2006.; <http://www.wikipedia.org/related terms>.

¹⁹ Zbog saobraćajne nesreće koju je izazvao vozač u alkoholisanom stanju u kojem je učestvovala trudnica u devetom mesecu a koja je za posledicu imala smrt fetusa navedeni vozač je optužen za njegovu smrt (*Oklahoma's Hughes v. State, 868 P.2nd 730 Okla. Cr.1994*). Videti Hickey E.: *Encyclopedia of murder and violent crime*. Thousand Oaks-et.all.: Sage Publications, 2003. p. 576.

Pored navedenih termina, u islamskim zemljama²⁰ često se može sresti i termin, „honor crimes”, kojim se označava činjenje krivičnih dela među članovima porodice (porodični ubica). Human Rights Watch „honor crimes” definiše kao delo nasilja, ubistvo, izvršeno od strane muškog člana porodice čija je žrtva ženski član koji je osramotio svoju porodicu. Pod gubitkom časti porodice podrazumeva se: odbijanje da se uda za čoveka izabranog od strane porodice; kada postane žrtva seksualnog zlostavljanja i silovanja; kada zatraži razvod zbog zlostavljanja ili prevare od strane muža. Žrtva ubistva označenog ovim terminom postaje i ona osoba koja izabere muža, ljubavnika ili ženu koja pripada drugoj religiji ili etničkoj grupi ili osoba koja promeni svoju religiju.²¹

„Prolicide” je akt ubistva deteta neposredno pre ili odmah posle rođenja. Ovaj termin obuhvata kako ubistvo malog deteta, odojčeta (infanticide) tako i ubistvo fetusa nezakonitim abortusom. Reč prolicide nastao je od latinskih reči proles što znači odojče ili malo dete i reči *caedere* što znači posekotina (rana izazvana rezom) ili ubistvo.²²

Patricide i matricide su termini suprotni filicide i označavaju ubistvo roditelja (oca ili majke) od strane svoje dece.

Fratricide (na latinskom *frater* što znači brat) je termin kojim se označava krivično delo ubistva brata, bratoubistvo.

Sororicide je termin koji znači ubistvo sestre.

Kako se može videti ovi termini se koriste za označavanje ubistava izvršenih u okviru porodice. Za razliku od njih, termini za ubistva koji imaju isti koren reči a ne označavaju ubistva u okviru porodice su: regicide, tyrannicide, homicide, genocide, i suicide.

Regicide je termin koji se koristi za ubistvo kralja ili vladara.

Tyrannicide znači ubistvo nekog ko je bio poznat kao tiranin.

U teološkoj literaturi može se naći i termin „*Deicide*“ koji znači ubistvo boga, bogoubica, nastao od latinskih reči *Deus* što znači bog i *cid-* ubistvo. Ovaj termin se koristi prilikom opisivanja pogubljenja Isusa Hrista.

Homicide je ubistvo jedne ili više osoba. To je opšti pravni pojam koji se koristi za označavanje svih oblika ubistava bez obzira na krivicu učinioca i kao takav koristi se u nekim krivičnim zakonima kao naziv za glave u kojima su inkriminisana krivična dela protiv života²³.

Genocide je plansko ubistvo grupe ljudi koji imaju istu nacionalnu, etničku, rasnu ili versku pripadnost.²⁴ U Španiji se može naći i termin „*femicide*”, koji izdvaja potpuno novu grupu koja može biti žrtva genocida, a to su žene. Ovaj termin

²⁰ Slučajevi ovog ubistva u 2004 godini zabeleženi su u: Albaniji, Bangladešu, Brazilu, Kanadi, Ekvadoru, Egiptu, Nemačkoj, Italiji, Indiji, Iraku, Iranu, Jordanu, Maroku, Pakistanu, Palestini, Švedskoj, Turskoj, Ugandi, Velikoj Britaniji i SAD-u. Na 58 zasedanju Komisije Ujedinjenih nacija za ljudska prava 2002, podnet je specijalni izveštaj (E/CN.4/2002/83) koji se odnosi na nasilje nad ženama koje se vrši po verskim običajima. Jedan deo izveštaja odnosio se i na analizu krivičnih zakona pojedinih zemalja kojima se u određenom pogledu legalizuje ovaj način odbrana časti porodice. Takve odredbe nađene su u krivičnim zakonima: Argentine, Bangladeša, Ekvadora, Egipta, Gvatemale, Irana, Izraela, Jordana, Libana, Perua, Sirije, Turske, Venecuele i Jordana.

²¹ www.wikipedia.org/wiki/Honor_killing.

²² Oxford English Dictionary Online, Oxford University Press, 2nd edition, 2005, „prolicide”.

²³ US Code collection, title 18, part I, chapter 51-Homicide.

²⁴ Genocid je predmet Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948 godine, kojom je definisan pojam genocida i koji je kao takav inkriminisan u našem Krivičnom zakoniku, član 370.

je povezan sa terminom „gender”, što znači rod i iz njega izvedenim terminom „Gendercide”. Smatra se da je tvorac ovog termina Mary Anne Warren, koja ga je koristila u svojoj knjizi, *Gendercide: The Implications of Sex Selection*.²⁵

Za razliku od navedenih termina, terminom „suicide“ se ne označava radnja inkriminisana u Krivičnom zakoniku. Suicide, odnosno samoubistvo u našem krivičnom pravu nije krivično delo ali je krivično delo navođenje na samoubistvo i pomaganje u samoubistvu (član 119.) Termin „suicide“ potiče od latinske reči *sui caedere* što znači ubiti sebe, odnosno predstavlja radnju namernog svršetka sopstvenog života. Sa aspekta religije to je greh i nemoralan akt. Medicina ovaj akt posmatra sa aspekta mentalnog zdravlja. Sa druge strane, kada imamo slučaj samoubistva teško bolesne osobe često se postavlja i pitanje moguće eutanazije, odnosno krivičnog dela lišenje života iz samilosti (član 117 KZ). Isto tako kod svakog događaja ove vrste postoji dilema, da li je u pitanju samoubistvo ili ubistvo?

Za samo krivično pravo interesantan je i pojam Thrill killing kojim se označavaju ubistva izvršena sa direktnim umišljajem. Učinioci ovih dela su mentalno zdrave osobe, čiji motiv se sastoji od potreba za izazivanjem uzbuđenja i potreba za uživanjem u činu ubistva.

Pored navedenih, zanimljiv je i izraz „Killology”, koji u svojoj knjizi *On Killing* objavljenoj 1995. koristi Lt. Col. Dave Grossman. Grossman je ovaj termin koristio za objašnjenje svoje teorije o nekorišćenju/korišćenju oružja od strane vojnika u ratu, koju je zasnovao na vojnoj statistici. Grossman tvrdi da od strane vojnika postoji veliki otpor prema ubistvima vojnika suprotne strane. Za potvrdu svog stava koristio je utvrđen podatak da je u toku bitke kod Getesburga samo, oko 25% vojnika pucalo na neprijateljske vojnike iz svog oružja dok su ga ostali samo repetirali. Međutim, takav psihološki otpor može se korigovati načinom obuke vojnika. Upravo, savremena vojna obuka svoju postavku gradi na smanjenju ličnog osećaja krivice, a najbolja potvrda ovog zaključka su usvojeni principi na kojima se ona zasniva: naučenom, izgrađenom refleksu za ubijanje; depersonalizaciji žrtava, kako se ne bi posmatrali kao ljudska bića; podela odgovornosti za ubistva na grupu; i prenošenje odgovornosti na viši, komandni nivo. Rezultati, tako sprovedenih obuka, najbolje se mogu videti na primeru Zalivskog rata, kada je broj vojnika koji su direktno pucali u protivničke vojnike porastao na čak 90%. Takođe, Grossman tvrdi da akt ubistva predstavlja psihološku traumu za samog ubicu. Navedeni zaključci rezultat su desetogodišnjeg istraživanja i obavljenih intervjua u utvrđivanju psihološke i fiziološke osnove ljudske agresivnosti.²⁶

Istorijski prikaz serijskih ubistava²⁷

Istraživanjem istorije mogu se naći podaci, da je u petnestom veku, jedan od najbogatijih ljudi u Francuskoj, Gille de Rais, oteo, silovao i ubio najmanje sto mladih ljudi. Mađarska aristokratkinja Elizabeth Bthory uhapšena je 1610. godine, a zatim i optužena za mučenje i ubistvo oko 600 mladih devojaka. Veliki broj izvršenih

²⁵ www.gendercide.org.

²⁶ www.wikipedia.org.

²⁷ Izvor podataka o navedenim učiniocima su: Elektronsko izdanje enciklopedije [wikipedia:http://www.wikipedia.org](http://www.wikipedia.org); Encyclopedia of Murder & Violent crime, SAGE Publication, 2003. Navedena lista nije konačna i ne obuhvata sve višestruke učinioce, već samo one koji se po broju ili načinu izvršenja izdvajaju.

krivičnih dela i bogate kriminalne karijere ovih lica posledica su nedostatka policijskih jedinica, ali isto tako možemo reći i zloupotrebe moći zasnovane na bogatstvu.

Mesto na ovoj crnoj listi ima i Peter Stumpp (1525-1589), ubica i kanibal iz Nemačke. Ovo lice poznato je još po imenima: Peter Stube, Peter Stubbe i Peter Stumpf. Za 25 godina, po sopstvenom priznanju, kao „nezasiti krvopija”, ubio je i pojeo četrdesetoro dece, dve trudne žene i njihove fetuse. Među četrdesetoro ubijene dece bio je i njegov sin.

Ne treba zaboraviti ni Thuga Behrama, koji je između 1790. i 1830. „navodno” izvršio 931 ubistvo davljenjem, od kojih je 125 priznao. Ova ubistva Thug Behram izvršio je kao član Thugu culta (kulta siledžije) kojima je pripisano između 50 000 i 2 000 000 ubistava u Indiji. Ovaj kult je vodio kampanju protiv britanske vlasti u Indiji. Kao rezultat dosadašnjih istraživanja, Behram se često smatra kao jedan od najvećih serijskih ubica u istoriji.

Često se za ličnosti učinilaca ovih krivičnih dela, postavlja pitanje, kakav je psihološki profil²⁸ i šta može biti uzrok koji utiče na nekog da s vremena na vreme, jačim nagonom od životinjskog, na divljački način ubije drugo lice?

Među mnogobrojnim, odgovor je pokušao dati i Richard von Kraft-Ebing u svojoj knjizi *Psychopathia Sexualis* (1886). Jedan od primera dat u ovoj knjizi, pri opisivanju serijskih ubistva 1870, a koji ukazuje na patologiju njihovih učinilaca, je i italijan Eusebius Pieydagnelle koji je pio krv svojih žrtava. Ovaj učinilac je priznao šest ubistava. S druge strane, radi objektivnijeg sagledavanja ličnosti ubice vrlo je bitno i njihovo ponašanje posle izvršenja ovih krivičnih dela. Francuz Joseph Vacher, 1898, posle priznanja da je ubio i osakatio 11 lica se ubio, dok je amerikanac H. Holmes, posle priznanja 28 ubistava se obesio.

Psihološke osnove nagona usled kojih se vrše ubistva se razlikuju. Pri izvršenju ubistava učinilac uglavnom teži da ispolji moć, naročito kroz potpunu kontrolu svojih žrtava, koje se uz to često i seksualno zlostavljaju. Učinioci ovih dela najvećim delom su u detinjstvu omalovažavani, seksualno i fizički zlostavljani. Zbog toga se često njihovi kriminalni akti objašnjavaju kroz potrebu konpenzacije i osvete, koja ovim učiniocima daje poseban osećaj moći, a samo ponašanje se manifestuje kroz upotrebu sile kao sredstva za uspostavljanje kontrole nad žrtvom. Veliki broj eksperata koji se bave naučnom analizom ove vrste učinilaca krivičnih dela tvrde, da serijske ubice ne mogu da prestanu sa ubistvima, a ako se to i desi to su izuzetno retki slučajevi.²⁹

Pored navedenih obeležja, vredno je pomenuti i različite načine kojim su vršena ubistva. Tako pored, da tako kažemo dominantnih metoda, seksualnog i fizičkog zlostavljanja koji su prethodili ubistvima, često su bili prisutni slučajevi kanibalizma. Sredstva su bila različita od noževa, sekira pa sve do primitivnih i ručno napravljenih predmeta pogodnih za vršenje ubistava. Žrtve su često bile zatvarane u razne tamnice gde su dugo i svirepo mučene i zlostavljane. Pored toga, registrovani su slučajevi i trovanja. Primera radi, Hélne Jegado, sluškinja, između 1833. i 1851. arsenom je otrovala 23 ljudi. Na isti način Anna Maria Zwanziger (1760-1811) otrovala je četiri osobe, od kojih je jedna bila beba. O profilu njene ličnosti i stavu prema svom zločinu, govori njena izjava data pre pogubljenja, da je to verovatno dobra stvar da bude pogubljena, jer ne misli da bi bila sposobna da

²⁸ Različiti modeli izrade profila, videti Scotia J. H.-Bruce D.S.: *Criminal profiling-Developing an Effective Science and Practice*. Washington: American Psychological Association, 2006.

²⁹http://www.wikipedia.org/wiki/serial_killer.

prestane da ubija. Isti način vršenja ubistava, korišćenje arsena za trovanje svojih žrtava, koristila je i holandanka Maria Catherina Swanenburg. Od 1880. do 1883. otrovala je 27 lica. Poznata je po nadimku „Good Mie”. Njena prva žrtva je bila majka (1880) a posle kraćeg vremena i otac. Lišena je slobode 1885, nakon čega je osuđena. Ostatak svog života, do 1915., provela je u korektivnoj ustanovi. Mary Ann Cotton (1832-1873) pre ubistava koje je izvršio Harold Shipman, u Velikoj Britaniji bila je poznata kao učinilac koji je izvršio najveći broj ubistava. Osumnjičena je za trovanje 21 lica, među kojima su bili i članovi njene porodice, zbog čega je dobila reputaciju porodičnog serijskog ubice. U martu 1873. je obešena.

Kako se može videti žene, serijske ubice, uglavnom su trovale svoje žrtve. Prva žena koja je dokumentovana kao serijski ubica je Locusta. Ona je svoje žrtve trovala tako što im je pripremala jela od otrovnih pečuraka. Njena kriminalna karijera vezana je za prvi vek i Rim.

Kada je u pitanju dvadeseti vek, s obzirom na napredak u organizaciji, pre svega statističkog praćenja kriminaliteta, u pojedinim enciklopedijama možemo naći liste najvećih serijskih ubica po zemljama.

Zbog prirode rada mi ćemo se zadržati samo na onim najpoznatijim koji su registrovani u Evropi.

Na području Austrije najpoznatiji je Jack Unterweger (1950-1994). Ovaj učinilac je seksualno zlostavljao i ubijao prostitutke u nekoliko zemalja. Optužen je za 11 ubistava, od kojih mu je devet dokazano.³⁰

U Belgiji simbol nasilja u prošlom veku predstavljali su: Marie Alexandrine Becker³¹, Michel Fourniret³² i Marc Dutroux³³.

U Švedskoj, kao serijske ubice poznati su: John Ausonius³⁴ i Thomas Quick³⁵.

³⁰ Jack Unterweger ubistva je vršio u Austriji, Nemačkoj i SAD. Bio je tražen od policija Evrope, Kanade i SAD. Uhapsio ga je FBI 27. februara 1992. godine u Majamiju na Floridi. Rastao je u siromaštvu, zlostavljan od dede alkoholičara. Napisao je nekoliko kratkih priča i svoju biografiju „*Fegefeuer – eine Reise ins Zuchthaus*”. Iste noći kada je prebačen u zatvor na izdržavanje kazne izvršio je samoubistvo.

³¹ Marie Alexandrine Becker poznata po tome što je svoje žrtve trovala, odgovorna za smrt svog muža, ljubavnička, i nekoliko starijih žena.

³² Michel Fourniret u junu i julu 2004. godine priznao je otmicu, silovanje i ubistvo 9 devojčica i to u vremenu od 14 godina. Osumnjičen je za još deset drugih ubistava, devet u Francuskoj i jedno u Belgiji.

³³ Optužen da je 1995. i 1996. godine, kidnapovao, mučio i seksualno zlostavljao šest devojčica od osam do devetnaest godina, usled čega su četiri umrle. Pre toga, 1986. bio je hapšen zajedno sa Michelle Martin, zbog otmice i silovanja pet devojčica, zbog čega je 1989. osuđen na trinaest i po godina zatvora, ali je u aprilu 1992. pušten na uslovnu slobodu. Takođe, optužen je i za ubistvo svog bivšeg saučesnika u izvršenju ovih dela. Uhapšen je 1996. od kad je u zatvoru. Ovaj slučaj zaslužuje veću pažnju zbog reakcije javnosti na greške koje su napravljene u istrazi. Najveća od njih imala je za posledicu smrt Julie Lejeune i Mélissa Russo, koje je Dutroux oteo 24. juna 1995. i čuvao u podrumu jedne od svojih kuća. Policija je ovu kuću dva puta pretresala (13. i 19. decembra 1995. godine) i to zbog krađe automobila. Dok je Dutroux bio u pritvoru (od 06. decembra 1995. do 20. marta 1996), devojčice su umrle od gladi. Posle pronalaska tela devojčica, usled velikog ogorčenja javnosti, u oktobru 1996. došlo je do protesta 300 000 ljudi u centru Brisela, koji su tražili reformu policije i pravosuđa. Sprovedena je parlamentarna istraga, čiji rezultati su objavljeni 1998. Navedeni propusti su doveli do reformi u policiji i pravosuđu.

³⁴ John Ausonius rođen 1953. godine, u medijima poznat pod nadimkom „čovek laser”. Nadimak je dobio po laser-skoj pušci koju je koristio za ubistva. Od avgusta 1991. do februara 1992. ustrelio je 11 lica. Sva lica su bili imigranti. Lišen je slobode u junu 1992. godine i osuđen na kaznu doživotnog zatvora.

³⁵ Rođen 1950. u Korsnsu, Falunu. Priznao trideset ubistava, osuđen za osam. Uhapšen je 1990. prilikom pljačke banke. Tokom psihijatrijskog veštačenja u bolnici Ster počeo je sa priznavanjem ubistava.

Na području Francuske kao serijske ubice mogu se izdvojiti: Henri Désiré Landru³⁶, Michel Fourniret³⁷, Émile Louis³⁸ i Marcel Petiot.

Svakako po težini izvršenih delikata, od navedenih, posebno se izdvaja Marcel Petiot, doktor, koji je posle drugog svetskog rata osuđen na smrt zbog ubistva 26 lica, čiji delovi tela su pronađeni u njegovom stanu. Marcel Petiot je tvrdio da su to delovi tela nemačkih vojnika, izdajnika i kolaboracionista. Na suđenju je priznao 19 ubistava, tvrdio je da su se u kući nalazili delovi od ukupno 63 ubijena „neprijatelja”. Na kraju je osuđen zbog ubistva 26 lica.

U Nemačkoj, po istom kriterijumu, treba spomenuti: Karl Denke³⁹, Jürgen Bartsch (pravo ime, „Karl-Heinz Sadrozinski”)⁴⁰, Fritz Haarmann⁴¹, Joachim Kroll⁴², Peter Kürten⁴³, Bruno Ludke⁴⁴ i Georg Karl Grossman.

Na probleme, kako shvatiti i objasniti ponašanje čoveka, i da li je moguće predvideti zločine za koje je sve čovek sposoban, ukazuju i ubistva Georga Karla Grossmana. Grossman je uhapšen 1921. u svom apartmanu u Berlinu, posle prijave komšija da su se iz stana čuli užasni krici. Policija je pretresla stan i pronašla na krevetu telo mrtve žene. Tačan broj žrtava se ne zna, samo na osnovu tragova krvi pronađenih u stanu izveden je zaključak, da je tu u poslednjim sedmicama ubijeno najmanje tri lica. Georg Karl Grossman dok je čekao na egzekuciju izvršio je samoubistvo.

U Mađarskoj napoznatiji su: Bela Kiss i Sylvestre Matuschka. Bela Kiss, izvršio je najmanje 24 ubistva, svoje žrtve je držao u velikim metalnim buradima. Kada je detektiv Charles Nagy u kući Kissa otkrio 24 leša, on je već bio jedan od učesnika rata, ili se verovalo da je bio? Nagy je odmah obavestio vojsku i tražio da ga ona uhapsi. Međutim, Kiss je pokušao da prikrije svoje kretanje slanjem pisama sa informacijama o svojoj smrti, njihovom proverom uvek se utvrdilo da se radi o nekom drugom vojniku. Zapravo, ovaj učinilac je svoje podatke stavljao u uniforme poginulih vojnika. Kiss nikada nije pronađen.

Na području Italije kao serijske ubice otkriveni su: Luigi Chiatti⁴⁵ i Roberto Succo. Roberto Succo poznat kao i Roberto Zucco (1962-988). Tokom 1987. i 1988. izvršio je nekoliko ubistava, među kojima i ubistvo dva policajca. Prve žrtve bili su roditelji. Iste noći, posle ubistva roditelja, ubio je i jednog policajca. Kada je lišen slobode, psihijatrijskim veštačenjem utvrđeno je da je mentalno bolestan. Posle pet godina, u maju 1986, Succo je pobeo iz psihijatrijske bolnice. Narednih pet godina vršio je brojna krivična dela, od teških krađa i silovanja do ubistava, i to u nekoliko evropskih zemalja. U februaru 1988. godine lišen je slobode u svom rodnom gradu Mestre (distriktu Venice). U maju 1988. izvršio je samoubistvo.

³⁶ Ovaj učinilac poznat je još pod nazivom „Plava brada”. Optužen 1921. godine za 11 ubistava i to žena. Tela ubijenih osoba nisu pronađena, žrtve spaljivao u peći svoje kuhinje.

³⁷ Michel Fourniret u junu i julu 2004. godine priznao otmicu, silovanje i ubistvo 9 devojčica i to u vremenu od 14 godina. Pored toga, osumnjičen je još za deset drugih ubistava, devet u Francuskoj i jedno u Belgiji.

³⁸ Vozač autobusa u penziji, 2000. godine optužen za ubistvo sedam žena.

³⁹ Prilikom pretresa kuće pronađeni su delovi od trideset različitih tela (kanibalizam).

⁴⁰ Jürgen Bartsch ubio četiri deteta. Počeo da ubija kao tinejdžer. Po njemu je 2002. godine snimljen film (u Americi prikazan 2004. kao *The Child I Never Was*).

⁴¹ U periodu između 1914. i 1924. ubio najmanje dvadeset četiri osobe, mada se veruje da je taj broj daleko veći.

⁴² Poznat još kao Ruhr Kanibal, optužen je za osam ubistava mada je priznao trinaest.

⁴³ Poznat kao vampir iz Dizeldorfa, posle hapšenja priznao skoro osamdeset različitih krivičnih dela, od čega devet ubistava i sedam pokušaja ubistva. Osuđen na smrt i pogubljen 1932. godine.

⁴⁴ Ubio najmanje 85 lica, uglavnom žena.

⁴⁵ Poznat kao „čudovište Foligno”.

U Poljskoj, među serijskim ubicama koji su registrovani treba pomenuti: Wladyslawa Mazurkiewicz⁴⁶, Leszek Pekalski⁴⁷ i Lucian Staniak⁴⁸.

Najveći serijski ubica na području bivšeg Sovjetskog Saveza bio je Ukrajinac Andrei Chikatilo (16.10.1936.-14.02.1994.), poznat kao „Rostovski trbosek”, osuđen je za 52 ubistva, koja je izvršio između 1978. i 1990. godine širom bivšeg Sovjetskog Saveza. Nakon dužeg policijskog praćenja, policija ga je uhapsila 20. novembra 1990. godine. Na saslušanju između 30. novembra i 5. decembra priznao je i opisao 56 ubistava. Tri žrtve od navedenog broja Chikatilo je spalio, tako da ih nisu mogli pronaći i identifikovati, zbog čega za ta ubistva nije ni proglašen krivim. U aprilu 1992. počelo je suđenje a u oktobru izrečena presuda kojom je proglašen krivim za 52 od 53 ubistva i osuđen na smrtnu kaznu.

Od serijskih ubica u Velikoj Britaniji treba pomenuti: Kenneth Erskine⁴⁹, John George Haigh⁵⁰, Colin Ireland⁵¹, Patrick Mackay⁵², Dennis Andrew Nilsen⁵³ i Harold Frederick Shipman.

Svakako, od navedenih najpoznatiji serijski ubica u istoriji Velike Britanije je lekar opšte prakse Harold Frederick Shipman (1946-2004). U vremenskom periodu od 1970. do 1998. godine pretpostavlja se da je ubio oko 250 svojih pacijenata i to uglavnom starijih žena. Navedena ubistva su otkrivena, nakon prijave dr Linda Reynolds, koja je ukazala na veliki procenat smrtnosti Shipmanovih pacijenata. Sumnja vezana za uzrok smrti pacijenata postala je još veća kada se otkrilo da je veliki broj pacijenata nakon smrti kremiran. Linda Reynolds izjavila je, da ne postoji sumnja da je on ubijao svoje pacijente, s tim da se ne zna da li je do toga došlo usled pogrešnog lečenja ili usled postojanja zle namere. Međutim, pored svega, policija nije mogla da otkrije dokaze koji su mogli da potvrde pretpostavku dr Linde Reynolds. Do preokreta u istrazi dolazi 24.06.1998. godine, kada je u svojoj kući pronađena mrtva Kathleen Grundy. Poslednja osoba sa kojom je Kathleen imala kontakt bio je Shipman, koji je potpisao potvrdu o njenoj smrti. Unuka Angela Woodruff, inače advokat, postala je sumnjičava kada je otkrila da je iz testamenta njene babe isključena njena majka i da je sav novac (386 000 funti) Kathleen Grundy zaveštala Shipmanu. Policija je otvorila istragu, u okviru koje je izvršena ekshumacija i obdukcija leša Kathleen Grundy. Obukcijom je pronađen trag dijamorfina. Policija je Shipmana uhapsila u septembru 1998, kada je pretresom kuće pronašla pisaću mašinu koju je koristio za falsifikovanje testamenta svojih žrtava. Nakon toga, istraga je proširena na još 50 slučajeva. Način je bio isti, prevelika doza dijamorfina kod pacijenata, potpisana potvrda o smrti od strane Shipmana i falsifikovana istorija bolesti pacijenata. Suđenje Shipmanu počelo je u oktobru 1999. godine, i to za 15 ubistava izvršenih u periodu između 1995. i 1998. godine. Trideset prvog januara 2000. godine, zbog ubistva 15 osoba, Shipman je osuđen na doživotnu kaznu

⁴⁶ Izvršio ubistvo trideset žena.

⁴⁷ Izvršio ubistvo sedamnaest žena.

⁴⁸ Poznat po nadimcima „Crveni pauk” i „Crveni trbosek”. Ubio između 6 i 20 žena.

⁴⁹ U toku 1986. godine u Londonu ubio 11 starijih osoba, tako što im je provaljivao u kuće i davio ih, neke od njih, pre ubistva je seksualno zlostavljao.

⁵⁰ Posle lišenja slobode tvrdio da je ubio osam osoba, mada je otkriveno samo šest. John George Haigh poznat je i kao „Londonski vampir”.

⁵¹ Colin Ireland, poznat po nadimkom „Gay Slayer”, ubio pet homoseksualaca.

⁵² Patrick Mackay priznao jedanest ubistava.

⁵³ Dennis Andrew Nilsen 1983. godine uhapšen i osuđen za 15 ubistava.

zatvora bez mogućnosti pomilovanja. Dan pre svog rođendana, 13. januara 2004, izvršio je samoubistvo. Ostalo je nejasno kada je počeo ubijati i koliko je svojih pacijenata ubio u vremenu od 1975. do 1998. godine. Izveštaj o radu Shipmana iz jula 2002. ukazao je da se radi o najmanje 215 pacijenata. Mada, poslednji, šesti i konačni izveštaj koji je podnela sudija Janet Smith, u januaru 2005. govori da prikupljene činjenice ukazuju čak na 250 ubijenih pacijenata.

Bez obzira na nemogućnost i prisutne probleme da se utvrdi tačan broj žrtava, sigurno je da je Harold Frederick Shipman najveći serijski ubica u novijoj istoriji Evrope.

Istorija nasilja, na žalost, poznaje i one koji su ubijali i decu, ali i one koji su počeli da ubijaju kada su bili deca. Iz navedenih kratkih opisa nekih od ubistava može se videti da su najčešći načini ubistva bili ubodi oštrim predmetima, davljenje i trovanje. S tim moramo reći da je trovanje, pre svega karakteristično za žene. Isto tako potrebno je ukazati da je najvećem broju ubistava prethodilo mučenje, zlostavljanje, sakaćenje, a kada su u pitanju žrtve ženskog pola i silovanje, mada je bilo slučajeva seksualnog zlostavljanja i žrtava muškog pola.

Na kraju ovog kratkog prikaza, pored zaključaka koji se mogu izvući o oblicima i načinima izvršenih ubistava, njihovoj brojnosti, postupcima koji su prethodili i sledili posle, profilu njihovih učinilaca, ne možemo reći da je to samo bio deo prošlosti. Upravo, da nasilje nije prošlost ukazuje veliki broj sudskih postupaka koji se trenutno vodi.

Sigurno jedan od najpoznatijih je sudski postupak protiv Roberta Williama Willie Picktona u Kanadi, na osnovu optužnice za ubistvo 27 žena. Sudenje je počelo 30. januara 2006. Drugog marta optužnica je proširena za ubistvo dve nestale i dve žene koje su pronađene ubijene, ali čiji identitet još nije utvrđen.

Isto tako, treba napomenuti da postoji veliki broj ubistava, za koja se na osnovu načina izvršenja može postaviti verzija da ih je izvršio jedan učinilac, serijski ubica, ali koji nisu otkriveni. Svakako da je jedan od najpoznatijih Džek Trbosek.

Ovaj kratak prikaz zapravo ukazuje da su oni deo sadašnjosti, što posebno zabrinjava i ukazuje na potrebu za naučnom analizom ovog problema.

Stanje i trendovi izvršenih krivičnih dela ubistva u Republici Srbiji

Prikaz nasilja, ubistava, u drugim zemljama nas obavezuje da damo njihovu okvirnu sliku i kod nas. Na području Republike Srbije za pet godina, od 2001. do 2005. godine, od strane Ministarstva unutrašnjih poslova podnete su krivične prijave za 1817 krivičnih dela ubistva iz člana 47 Krivičnog zakona Republike Srbije⁵⁴.

Godina	2001	2002	2003	2004	2005
Broj ubistava	403	401	384	319	310
Ukupan br. kri.dela	121670	95638	90418	99867	102054

Tabela 1: *Broj krivičnih dela za koje je MUP podneo krivične prijave na području R. Srbije.*

⁵⁴ Imajući u vidu drukčiju pravnu formulaciju ovog dela u Krivičnom zakoniku, kao i činjenicu da se zakonik primenjuje tek nešto više od dve godine za predmet analize uzet je interval od 2001. do 2005.

Za isti vremenski period na području Beograda podnete su krivične prijave za 432 ubistva iz istog člana.⁵⁵

Godina	2001	2002	2003	2004	2005
Broj ubistava	113	91	81	65	82
Ukupan br. kri.dela	44087	30961	30403	36379	35619

Tabela 1: *Broj krivičnih dela za koje je MUP podnelo krivične prijave na području R. Srbije.*

Ono što se može iz navedenih podataka zaključiti, a što je dobro, to je da se broj krivičnih dela ubistva nalazi u opadanju. Mada ovu sliku kvari povećan broj ovih krivičnih dela u Beogradu, koji je u 2005. viši za 17 ubistava u odnosu na 2004. Posebno brine podatak da je u navedenom vremenskom periodu (2003-2005) registrovano izvršenje tri (10 izvršilaca), četiri (3 izvršioca), pet (4 izvršioca), čak i više od pet ubistava od strane istog učinioca (2 izvršioca), što predstavlja osnov za izvođenje zaključka da i u našoj zemlji postoje višestruke ubice.

Zaključak

Kako se vidi nasilje ne može nestati, ali se moramo zapitati da li ga možemo i na koji način smanjiti?

Delikti nasilja su karakteristika svakog društva, različit je jedino stepen ugroženosti nasiljem. Nasilje i posledice nasilja nisu problemi samo žrtve, policije, tužilaštva i sudova, nasilje je problem celog društva. Uzroci i uslovi nasilja, više ili manje postoje i egzistiraju u okolini svakog čoveka.

Interesovanje za naučnu analizu nasilja je u potpunosti razumljivo, kao i potreba interdisciplinarnog pristupa takvoj analizi. To je jedini način da preventivne mere usmerene na koncept nasilničkog ponašanja postignu neki rezultat. Sagledavanje egzogenih i endogenih faktora nasilja, sa različitih aspekata, jedini je način za njegovu objektivnu analizu. Što znači da odgovor na pitanje, kako smanjiti nasilje, možemo dati jedino interdisciplinarnim istraživanjem. Samo na takav način moguće je od mnogobrojnih faktora koji na nasilje utiču izdvojiti one odlučujuće, najvažnije, za svako područje njegove manifestacije.

Pored navedenog, ni dobro osmišljeni preventivni programi neće dati nikakve rezultate bez dobre organizacije za njihovu implementaciju. Upravo zbog toga, kao preduslov za prevenciju nasilja neophodno je definisati kao princip: jasno ispoljena i zakonski definisana saradnja svih segmenata društva zasnovana na partnerstvu i podeli odgovornosti osnova je za prevenciju nasilja.

⁵⁵ Statistike kriminaliteta MUP Republike Srbije.

Literatura

- Aynesworth, B.P.:** *Offender Profiling and Crime Analysis*. London: Willan publishing, 2001.
- Douglas J.-Burgess W.A.-Burgess G.A.-Ressler K.R.:** *Crime Classification Manual (A Standard Investigating Classifying Violent Crimes)*. San Francisco: Jossey-Bass, 2006.
- Hickey E.:** *Encyclopedia of murder and violent crime*. Thousand Oaks-et.all.: Sage Publications, 2003.
- Ignjatović Đ.:** *Kriminologija*. Beograd: Dosije, 2007.
- Jones S.:** *Understanding violent crime*. Buckingham, Philadelphia: Open University Press, 2000.
- Lucien M.:** *Une analyse multiple de la notion de violence (Chapitre 1-Définitions de la violence)*.-In; Actes du colloque „La Violence du biologique au social”, Association Francaise de Science Systmes Cyberntiques,Cognitifs et Techniques, Paris, 2000.
- Michaud, G.S.-Aynesworth, H.:** *The Only Living Witness (The true story of serial sex killer Ted Bundy)*, Authorling press, 1999.
- Rachel, B.:** *Crime analysis and crime mapping*. London: SAGE Publications, Inc., 2005.
- Scotia J. H.-Bruce D.S.:** *Criminal profiling-Developing an Effective Science and Practice*. Washington: American Psychological Association, 2006.
- Simeunović-Patić, B.:** *Mogućnosti prevencije nasilničkog kriminaliteta*.
- Stojanović Z.:** *Komentar krivičnog zakonika*. Beograd: Službeni glasnik, 2006.
- Villardi, M.:** *Neka lična razmišljanja o pojmu nasilja*, 1996.
- Oxford English Dictionary Online,Oxford Univeristy Press, 2end edition, 2005.
- Krivični zakonik član Republike Srbije Službeni glasnik RS, br. 85/05.
- Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948 godine
- World Report on Violence and Health, 3 oktobra 2002. godine, www.who.org
- Statistike kriminaliteta MUP Republike Srbije.
- Elektronsko izdanje enciklopedije Wikipedia, <http://wikipedia.org/>.

*

*

*

Zoran Đurđević, MA
Police Academy, Belgrade

THE CRIMINALITY OF VIOLENCE-SERIAL MURDERS

Violence and murders represent the gravest forms of negation of the law. Following that fact, which is, according to the author, indisputable, the first part describes the terms which are most commonly used in defining the greatest number of murders performed by one perpetrator(serial killer, mass killer, spree killer). Besides that, in order to achieve insight into the abundance of terms which are used to designate certain murders, their short review is presented regarding the fact who the perpetrator is and who the victim of the murder is. In the second part of this work, consisting of two units, we point out the objective danger coming from the

criminal acts of violence, and above all, from the murders, especially serial ones. The results of the research are given in the first part: who the most famous serial killers in Europe are, both in distant as well as in the recent past. The second part is a short analysis of the criminal acts of murder done in Republic of Serbia and Belgrade in the period between 2001 and 2005. In the end, as a conclusion of the work, as a prerequisite for a successful prevention of criminal acts of violence, the definition of the following principle is given: Clearly demonstrated and legally defined cooperation of all segments of society based on partnership and sharing of responsibility is a basis for prevention of violence.

Key words: *Criminality of violence, murders, serial murders, prevention.*